

Udkast til
**Målsætnings- og
handlingsplan for
samforvaltning af
gæs og svaner i
Guldborgsund
Kommune**

---

1. JUNI 2023

Planen er under udarbejdelse af:
Arbejdsgruppen for 'målsætninger og
handlinger' i projektet 'Samforvaltning i praksis –
forsøg med bramgæs i Guldborgsund
Kommune'.

Samforvaltning i praksis – forsøg med bramgæs i Guldborgsund Kommune

Baggrund

Med afsæt i voksende bestande af bramgæs og svaner i Guldborgsund Kommune, og med stigende omkostninger pga. markskader og udgifter til afværgeforanstaltninger, indledte lodsejere, jægere, repræsentanter for interesseorganisationer, Naturstyrelsen og Guldborgsund Kommune, sammen med forskere fra Aarhus Universitet (AU), i 2019 et samarbejde, for at finde nogle fælles bæredygtige løsninger på problematikken. I de første år fokuserede arbejdet på en beskrivelse af hvordan gæs, med fokus på bramgæs, udnyttede området i vinter- og forårsperioden, markskader forvoldt på vintersæd, effekter af bortskræmning og regulering og udlægning af aflastningsområder på roespild (se projektbeskrivelse og resultater på <https://projects.au.dk/da/can/integreret-forvaltning-bramgaes/>). Endvidere blev der igangsat nogle tiltag med pleje af engarealer for at gøre dem mere attraktive for gæs. Samarbejdet blev indledningsvis finansieret med støtte fra Miljøstyrelsen og 15. Juni Fonden. Projektet er nu videreført med støtte fra 15. Juni Fonden under overskriften 'Samforvaltning i praksis – forsøg med bramgæs i Guldborgsund Kommune'. Det nye projekt er startet i efteråret 2022 og løber frem til efteråret 2025.

Projektets omdrejningspunkt er et dialog- og læringsforløb, hvor aktørerne lokalt afprøver forskellige former for forvaltning. AU har ansvaret for procesfaciliteringen og dokumentation, ligesom AU bidrager med undersøgelser der kortlægger markskadernes omfang, samt effektmålinger af forskellige tiltag.

Baseret på dialog- og læringsforløbet og den viden og erfaring som deltagerne, sammen med AU, har tilvejebragt, blev der i januar 2023 igangsat en proces med udarbejdelse af lokale målsætninger for en forvaltning, som skal udmøntes i konkrete handlinger. I marts 2023 blev der nedsat en arbejdsgruppe bestående af lokale lodsejere, en repræsentant for Naturstyrelsen, samt projektlederne fra Aarhus Universitet.

Arbejdsgruppen på Lolland-Falster for målsætninger består af:

Ulrik Peder Pyndt, lodsejer	Jesper Pedersen, Naturstyrelsen
Jesper Løje, lodsejer	Jesper Madsen, Aarhus Universitet
Jesper Tambour, lodsejer	Hans Peter Hansen, Aarhus Universitet
Lars Hvidtfeldt, lodsejer	

Arbejdsgruppens formål er at udarbejde et katalog af målsætninger og tilhørende handlinger, som grundlag for et fortsat lokalt frivilligt samarbejde om løsningen af bramgås- og svaneproblematikken i Guldborgsund Kommune. Arbejdsgruppens udkast til et katalog bliver løbende drøftet deltagerne i projektet for at sikre, at deltagerne kan se sig selv i de målsætninger og handlinger, der er formuleret. Arbejdsgruppen har foreløbig afholdt ét møde den 22.maj2023. Udkastet er tilsendt alle deltagerne den 1. juni 2023 og bliver forelagt til drøftelse på et fælles møde den 14. juni 2023.

Denne rapport udgør det udarbejdede katalog og er baseret på målsætninger og handlinger, som deltagerne i projektet er nået frem til og har prioriteret, samt de præmisser der ligger til grund for målsætningerne og handlingerne. Kataloget indeholder en kort beskrivelse af den overordnede problemstilling og strukturen for målsætninger og handlinger, samt den organisering omkring et fortsat forsøgsarbejde, der vil være en forudsætning for en videreførelse af det lokale forvaltningsarbejdet og ambitionen om at nå en mere bæredygtig forvaltning af bramgæs og svaner i området.

Kataloget skal fungere som et redskab for det videre arbejde og en fastholdelse af den plan, som deltagerne er blevet enige om at følge. Kataloget skal bidrage til at skabe transparens og et bredere engagement omkring arbejdet. Målgruppen for kataloget er først og fremmest de lokale aktører i projektet i Guldborgsund Kommune, men også offentligheden og relevante myndigheder. Rapporten kan endvidere give inspiration til andre lignende projekter omkring lokal organisering af gåseforvaltning i Danmark.

Problemstilling

Et stigende antal bramgæs – og andre gæs og sangsvaner – giver anledning til uacceptable økonomiske omkostninger for landmænd, der dyrker jorden i området. Bortskræmning og regulering er tidskrævende og afværger kun problemerne i kort tid, og med risiko for at gæssene blot flyttes rundt mellem afgrødemarker i området. Aflastningsmarker såsom roespild eller enge, hvor gæssene kan gå i fred og ikke gør skade, kan tage toppen af problemerne. Mange strandenge og ferske enge er imidlertid ikke attraktive for gæs, fordi afgræsning med husdyr er ophørt. Specielt i sensommeren og

---

det tidlige forår, hvor roespildet er spist op og engvegetationen ikke er spiret, er der et behov for aflastningsarealer.

For at opnå en effektiv løsning er der behov for et samarbejde over ejendomsskel og mellem lodsejere og jægere, med effektiv bortskræmning og regulering på marker, hvor gæssene ikke er ønskede, og koordinering af aftaler om udlægning af aflastningsarealer på roespild eller enge, hvor de ikke gør skade. Der er et ønske om, at ansøgninger om regulering og reguleringsbetingelserne gøres mindre besværlige og mere lempelige i perioder, hvor skadesniveauet og reguleringsbehovet er stort. Der skal samtidig tages hensyn til, at gæs og svaner kan få opfyldt deres økologiske behov og at regulering ikke

---

Et stigende antal bramgæs – og andre gæs og sangsvaner – giver anledning til uacceptable økonomiske omkostninger for landmænd, der dyrker jorden i området.

---

har en skræmmende effekt anden fauna. Endelig er der et ønske i befolkningen om, at man kan have glæde af at iagttage fuglene uden forstyrrelse.

Målsætninger

En lokal samforvaltning skal sikre en større grad af bæredygtighed i forvaltningen af gæs og svaner i området. Med **bæredygtighed** menes, at der findes nogle lokalt forankrede, helhedsorienterede løsninger på konflikten med gæs og svaner, således at:

1. landmændenes afgrødeskader reduceres,
2. jægerne gives og tager et medansvar for forvaltningen af gæs,
3. gæssene får nogle opholdssteder, hvor de accepteres og kan få opfyldt deres økologiske behov,
4. gæssene kan blive til rekreativ glæde for offentligheden og med afgræsning af større arealer af enge og strandenge og derved bidrage til en forbedring af biodiversiteten som helhed.

Dette overordnede mål kan udtrykkes i syv konkrete mål:

1	2	3	4	5	6	7
Reducering af de økonomiske skader for landbruget	Etablering af opholdssteder for gæs og svaner på marker og enge hvor de ikke gør skade	Etisk forsvarlig og effektiv bortskræmning og regulering	Fastholdelse af gode jagtmuligheder på jagtbare arter	Fastholdelse af øvrige rekreative oplevelsesmuligheder	Mere fleksible og målrettede administrative muligheder	Fremtidig sikring af en lokal forankret samforvaltning baseret på viden og læring

De syv overordnede mål beskriver både de eksisterende udfordringer og de samtidigt eksisterende, og de delvist modsatrettede interesser. Mål 1, 4 og 5 beskriver de erhvervmæssige såvel som de rekreative interesser i relation til svane- og bramgåseforvaltningen. Markskaderne fordrer en begrænsning af fuglene på marker i de perioder hvor afgrøderne er sårbare overfor afgræsning. Omvendt udgør tilstedeværelsen af fuglene en oplevelsesmulighed for offentligheden. Endelig kan bortskræmning af svaner og bramgæs bidrage til at reducere jagtmulighederne.

Mål 2 sigter mod anvendelsen af aflastningsarealer, hvor fuglene kan og må fouragere i fred, således at man understøtter mål 1, 3 og 5, dvs. reducerer markskaderne, fordi gæs og svaner får et attraktivt alternativ, sikre en etisk forsvarlig forvaltning og fastholdelse af oplevelsesmuligheder, samt bidrager til en adfærdsændring hos svaner og gæs. Mål 6 sigter på at øge fleksibiliteten i administrationen af reguleringsmuligheder, således at berørte landmænd kan reagere hurtigere og mere effektivt.

Mål 7 handler om at fastholde og udbygge det lokale forvaltningssamarbejde, under hensyntagen til både erhvervmæssige og rekreative særinteresser, såvel som de mere almene interesser. I erkendelse af, at det for alle berørte parter, og af hensyn til svanernes og bramgæssenes adfærd og de dyreetiske aspekter, er nødvendigt at samarbejde om udviklingen af en mere bæredygtig forvaltning i området, ønsker deltagerne at fortsætte forsøgsarbejdet i fællesskab. Dette indebærer en lokal organisering omkring en prioritering, implementering og løbende dataindsamling og dokumentation af de i denne rapport angivne målsætningers handlingsforslag og implementering. Organiseringen skal sikre, at forsøgsarbejdet både har det fornødne moment og opbakning blandt de berørte lodsejere, jægere og øvrige aktører, samt at arbejdet kan inddrage de eksterne resurser og den eksterne ekspertise, som er nødvendig. Organiseringen skal desuden sikre, at der udarbejdes et frivilligt

aftalegrundlag, som beskriver og understøtter implementeringen af de prioriterede handlinger. Dette gælder i forhold til hvem der gør hvad, hvornår og hvordan, herunder:

- eventuelle ansøgninger om midler eller dispensationer,
- kontakt med andre lodsejere eller myndigheder,
- undersøgelser/kortlægninger,
- etablering af aflastningsarealer,
- lokale aftaler mellem lodsejere, jægere og andre aktører,
- håndtering af konflikter etc.

Delmål og handlingstabel

Under hver af de syv overordnede målsætninger, er der en række forslag til mere konkrete delmål og handlinger:

1. Reducering af de økonomiske skader for landbruget

Delmål -	Handlinger	Hvornår	Hvem
Effektiv bortskræmning	a. erfaringsudveksling mellem lodsejere (se punkt 7) b. aftaler mellem lodsejere og jagtlejere om deltagelse i skræmning (se punkt 7)	Aug.-sep. 2023, med opfølgning	Fælles møde (AU indkalder)
Effektiv regulering	a. erfaringsudveksling mellem jægere og kurser i effektiv regulering b. organisering af lokkegæs c. skriftlige aftaler mellem lodsejere og jagtlejere om reguleringsaktivitet	Sep.-okt. 2023, med opfølgning	DJ Guldborgsund?
Afsætning af skudte gæs	a. sikring af afsætningskæde, inkl slagtning og anvendelse b. ansøgning om dispensation	Aug.-okt. 2023	DJ Guldborgsund?

Plantning af læhegn på udsatte marker	Detaljer følger	Detaljer følger	Detaljer følger
---------------------------------------	-----------------	-----------------	-----------------

2. Etablering af opholdssteder for gæs og svaner på marker og enge hvor de ikke gør skade

Delmål -	Handlinger	Hvornår	Hvem
Oprette aflastningsarealer på roespild	a. skriftlig aftale om hvilke marker der kan indgå b. sikre tilpasset afværge på nærliggende sårbare afgrødemarker c. skriftlige aftaler mellem lodsejere og jagtlejere om jagt på og op ad aflastningsmarker	Jun.-sep. 2023	Lodsejere i lokalområder, f.eks. Sydfalster, Priorskov-Fuglsang, Kettinge-Frejlev, Vantore, Vignæs, jægere
Øge arealet med engpleje	a. vedligeholdelse af pleje af igangsatte arealer for at forbedre forhold for gæs b. udvidelse af plejetaler til egnede relevante arealer c. ansøgninger til rydning og hjemtagning af tilskud til pleje	Jun.-dec. 2023 og videre	Guldborgsund Kommune, Naturstyrelsen, Aa. V.Jensens Naturfond? Lokale lodsejere Kvægholdere
Oprette 'gåsemarkers' på dyrkede arealer	Undersøge potentielle muligheder inden for forskellige tilskudsordninger	Detaljer følger	Detaljer følger

3. Etisk forsvarlig og effektiv regulering

Delmål -	Handlinger	Hvornår	Hvem
Maksimere den forstyrrende effekt på sårbare marker	Se under punkt 1 – effektiv regulering	Okt. 2023-maj 2024	Jægere og lodsejere

Undgå anskydninger	Korte skudafstande, brug af skjul og lokkegæs i de perioder det er tilladt	Okt. 2023-maj 2024	Jægere og lodsejere
Undgå forstyrrelse af øvrig fauna	Undersøge effekter	Mar.-maj 2024	AU

4. Fastholdelse af gode jagtmuligheder på jagtbare arter

Delmål -	Handlinger	Hvornår	Hvem
Delagtiggøre jagtlejere i gåseforvaltningen	a. Indgå skriftlige jagtlejeaftaler som inkluderer støtte til gåseforvaltning, inklusiv aftaler om aflastningsmarker og motivation til regulering	Jun. 2023 og fremover	Lodsejere og jagtlejere

5. Fastholdelse af øvrige rekreative oplevelsesmuligheder

Delmål -	Handlinger	Hvornår	Hvem
Give gæs og svaner fred, på arealer hvor de <u>ikke</u> gør skade	a. oprette uforstyrrede aflastningsmarker og enge som er egnede for gæs	1.	1.
Udvikle besøgs- og observations-faciliteter	a. observations-platforme b. informations-materialer om projektet	Sep. 2023 og fremover	Guldborgsund Kommune, DOF?
Guidede ture	Detaljer følger	Detaljer følger	Detaljer følger

6. Mere fleksible og målrettede administrative muligheder

Delmål -	Handlinger	Hvornår	Hvem
Udvidede regulerings-muligheder	a. forhandling med Naturstyrelsen og Miljøstyrelsen om dispensations-ansøgninger	Aug. 2023 og fremover	Lodsejere og Naturstyrelsen

Målrettede støtteordninger til engleje	a. undersøgelse af muligheder i forskellige tilskudsordninger inklusiv lavbundsjarde	Aug. 2023 og fremover	Guldborgsund Kommune, Naturstyrelsen? VKST?
--	--	-----------------------	---

7. Fremtidig sikring af en lokal forankret samforvaltning baseret på viden og læring

Delmål -	Handlinger	Hvornår	Hvem
Udvikle samarbejdsformer	a. definere samarbejdsform (laug, forening, geografisk skala...), ansvar, roller...	Jun. – nov. 2023	Lodsejere, jægere, andre aktører
Ekstern kommunikation	a. skrive tekster til aviser, magasiner, nyhedsbreve om formålet med samforvaltningen	Aug. 2023 og fremover	Lodsejere, jægere, andre aktører, AU
Plan for intern fælles læring	Afholde løbende 'staldmøder' og andre møder til erfaringsudveksling, om bestemte temaer, årlig evaluering af projektet, kurser	Jun. 2023 og fremover	Lodsejere, jægere, andre aktører, AU